

УДК 614.88.001.8:502.58:556.166(477.78)

МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ОЦІНКИ НАСЕЛЕННЯМ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ РОБОТИ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я ПРИ ЛІКВІДАЦІЇ НАСЛІДКІВ КАТАСТРОФІЧНИХ ПОВЕНЕЙ

Рогач І.М.

Ужгородський національний університет, кафедра соціальної медицини, загальної гігієни з курсом історії медицини, м. Ужгород

Ключові слова: надзвичайна екологічна ситуація, медицина катастроф, організація

Вступ. Неприятливі метеорологічні умови у березні 2001 року, пов'язані з тривалими дощами, призвели до значного підйому води на річках Тиса, Боржава, Ріка, Тересва. Внаслідок катастрофічної повені були затоплені території Берегівського, Виноградівського, Іршавського, Міжгірського, Рахівського, Тячівського Хустського районів Закарпатської області, які Указом Президента України від 9 березня 2001 року №170 були оголошені зоною надзвичайної екологічної ситуації (ЗНЕС).

До ЗНЕС потрапило 255 населених пунктів, було підтоплено 33580, зруйновано 1920 і пошкоджено 8879 будинків. В зоні катастрофічної повені опинились 218044 мешканців, з яких 23% склали діти.

В ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайної екологічної ситуації (НЕС) прийняли участь 1772 лікарів і 6810 середніх медичних працівників лікувально-профілактичних закладів, 538 медичних працівників санітарно-епідеміологічної служби, було задіяно 198 одиниць санітарного

транспорту. Для госпіталізації постраждалих і хворих із ЗНЕС в обласних лікувально-профілактичних закладах і центральних районних лікарнях було вивільнено 45% ліжкового фонду. На шляхах евакуації населення із постраждалих населених пунктів були розгорнуті пересувні лікарські амбулаторії та було організовано проведення медичними працівниками подвірних обходів з метою активного виявлення хворих.

Виходячи з соціальних умов та психологічного стану населення для виявлення хворих у постраждалих районах управлінням охороною здоров'я облдержадміністрації було сформовано 59 спеціалізованих і 11 комплексних лікарських бригад, оснащених санітарним транспортом. В процесі проведення профілактичних обстежень, в тому числі при проведенні подвірних обходів, двічі було оглянуто все населення ЗНЕС, виявлено 21925 хворих, серед яких 22,4% склали діти до 14 років. За цей же період було госпіталізовано 1657 чоловік, тобто 7,6% із загального числа виявлених хворих, в тому числі 460 дітей або 9,4% від кількості хворих

цієї групи.

Санітарно-протиепідемічною службою у постраждалих районах проведено 50309 дезінфекційних обробок об'єктів (водопроводи, громадські і приватні колодязі, дворові туалети тощо). Проведення цих заходів дозволило попередити виникнення масових спалахів інфекційних хвороб.

Значну увагу в своїй діяльності медичні працівники приділяли проведенню санітарно-просвітницької роботи, направленої на підвищення санітарної культури населення, значення якої збільшується в екстремальних умовах. При підведенні підсумків роботи окремих служб при ліквідації наслідків катастрофічної повені на засіданні Урядового штабу з ліквідації наслідків катастрофічного паводку у Закарпатській області робота системи охорони здоров'я була оцінена як ефективна і якісна. Проте, ця оцінка була б не повною, якщо не враховувати думку тих, на кого безпосередньо ця робота була направлена, тобто населення постраждалих районів, без врахування якої, на нашу думку, подальше удосконалення роботи територіальної служби медицини катастроф буде менш цілеспрямоване.

З цією метою нами були проведені соціально-гігієнічні дослідження щодо вивчення думки населення постраждалих районів стосовно роботи системи охорони здоров'я області при ліквідації наслідків катастрофічної повені.

Матеріали та методи. Об'єктами спостереження були визначені мешканці постраждалих районів, вибір яких проводився методом випадкового відбору. Опитування проводилося медичними працівниками за питаннями розробленої нами анкети при проведенні подвірних обходів. Всього було опитано 1400 осіб, що становить 1% від загальної кількості населення постраждалих населених пунктів. Після заповнення анкети направлялись до управління охорони здоров'я облдержадміністрації, де піддавались урахуванню і аналізу.

Результати досліджень та їх обговорення. Результати проведеного аналізу свідчить, що в процесі проведення дослідження було опитано 868 чоловіків і 532 жінки, які за віком поділялись таким чином: до 20 років – 2%, 21-29 років – 6%, 30-39 років – 54%, 40-49 років – 19%, 50-59 років – 16%, 60 років і старше – 3%. З числа опитуваних 18% мали вищу, 27% – середню спеціальну, 55% – середню освіту. За соціальним статусом 73% осіб належали до службовців, 1% – до робітників, 15% – до селян, 2% – до учнів і студентів, 9% були пенсіонерами. З загальної кількості опитаних 96% проживали у населених пунктах, що постраждали внаслідок катастрофічної повені, а 4% – у населених пунктах, які знаходились у постраждалих районах, проте безпосередньо не постраждали від стихійного лиха.

З наведених даних видно, що у групі дослідження були представлені всі верстви населення як за статтю і віком, так і за соціальною структурою. У цьому зв'язку з значною отупінню ймовірності можна

стверджувати, що отримані результати є репрезентативними і відбивають думки загальної сукупності населення ЗНЕС.

Нами встановлено, що у постраждалих районах задоволення якістю організації медичної допомоги висловили 71%, незадоволення – 1% населення, 11% не в повній мірі були задоволені його якістю, а 17% не спромоглися оцінити роботу територіальної системи охорони здоров'я.

Оскільки у ЗНЕС у 1998 і 2001 роках попадали практично одні й ті ж населені пункти, нас зацікавила думка їх населення щодо порівняльної характеристики організації медичної допомоги постраждалим і хворим у ці роки. З цього питання думки поділились таким чином: за кращу організацію роботи у 1998 році висловились 30% опитаних, 57% вважають, що у 2001 році організація надання медичної допомоги була краща, ніж у 1998 році, 7% – не бачили різниці, 6% – утримались відповісти на це питання.

Стосовно оцінки роботи районної і обласної ланки охорони здоров'я у період ліквідації наслідків катастрофічної повені, то ефективною її вважають відповідно 76% і 63% опитаних, незадоволення – 2% і 3%, часткове задоволення – 20% і 23% опитаних.

Як вже було відзначено, у постраждалих районах з метою активного виявлення хворих і надання їм медичної допомоги силами медичних працівників районної ланки охорони здоров'я було організовано проведення подвірних обходів. Позитивно проведення цих заходів оцінили 74% опитаних, і тільки 2% вказали на їх недоцільність. Кожний четвертий мешканець не спромігся однозначно відповісти на це питання. Що стосується необхідної частоти проведення цих заходів, то 1/3 опитаних вважає достатнім відвідування оселі медичним працівником 1 раз на місяць, 1/3 висловились за необхідність щотижневого проведення цього заходу, 6% хотіли б, щоб це було щоденно. Не визначили свою думку з цього питання 29% осіб.

Стосовно складу медичних працівників, які повинні приймати участь у проведенні подвірних обходів, то 57% опитаних вважають, що це повинні бути лікарі дільничних і районних лікарень, 32% вважають доцільним залучення до цього тільки середнього медичного персоналу цих закладів, 2% вважають можливим залучення санітарного активу з числа населення цього ж населеного пункту.

Позитивно оцінювалось населенням направлення у постраждалі райони спеціалістів з обласних лікувально-профілактичних закладів. Причому, кожний четвертий житель вважає достатнім виїзд обласних спеціалістів у постраждалі райони 1 раз на місяць, 28% – 1 раз на тиждень. Проте більшість опитаних (42%) тримаються думки щодо необхідності постійного перебування обласних спеціалістів у постраждалих районах до повної ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Щодо забезпечення постраждалих районів лікарськими засобами, то 62% опитаних вважають,

що воно було достатнім, 5% оцінили ці заходи як недостатні, а 1/3 опитаних не змогли точно їх оцінити.

Цікавим з точки зору удосконалення системи медичного забезпечення населення було вивчення думки населення щодо можливих шляхів її удосконалення. Встановлено, що переважна більшість (55%) бачать необхідність у поліпшенні роботи медичного персоналу медичних закладів постраждалих районів та більш повному забезпеченні потреби населення у лікарських засобах, 31% вважають основним шлях удосконалення тільки забезпечення населення потрібною кількістю і номенклатурою лікарських засобів, а 5% – поліпшення роботи медичного персоналу.

На думку населення потребує поліпшення і система інформування населення про медико-санітарні наслідки стихійного лиха і правила поведінки у цих умовах. За це висловились 76% опитаних. Стосовно засобів інформації, яким населення довіряє найбільше, то тут думки опитаних значно різняться. Так, 29% з них довіряють всім засобам масової інформації. Така ж кількість висловлює довіру тільки радіотрансляціям по місцевому радіо, по 15% опитаних найбільш об'єктивно вважають інформацію районних друкованих видань і телебачення, по 4-6% висловлюють найбільшу довіру до обласних і

центральных друкованих видань.

Одним з основних напрямків розвитку системи медичного захисту населення за умов надзвичайних ситуацій 75% опитаних вважають організацію навчання населення способам надання постраждалим першої медичної допомоги. Не бачать у цьому потреби тільки 6% опитаних.

Висновки. Проведені нами медико-соціальні дослідження щодо вивчення думки населення Закарпатської області, що постраждало внаслідок катастрофічної повені у березні 2001 року, дозволило дійти висновку про ефективність організації роботи системи охорони здоров'я області на всіх її рівнях при ліквідації наслідків катастрофічних повеней, а також визначити окремі напрямки її удосконалення. Пріоритетними у цьому напрямку, на нашу думку, повинно стати покращання системи інформаційного забезпечення, яке перш за все повинно бути направлене на роз'яснення правил поведінки у обстановці, що склалася, організацію навчання населення навичкам надання першої медичної допомоги, забезпечення потреби населення у лікарських засобах як за кількістю, так і за номенклатурою, а також покращання роботи медичного персоналу територіальних закладів охорони здоров'я.

SUMMARY

MEDICAL AND SOCIAL RESEARCH CONCERNING THE EVALUATION OF THE WORK OF THE LOCAL HEALTH CARE SYSTEM BY THE POPULATION OF THE TRANSCARPATHIAN REGION DURING AFTEREFFECTS ELIMINATION OF CATASTROPHIC FLOODS

Rohach I.M.

This article presents the results of the social and hygienic research in the districts of Transcarpathian region affected by the catastrophic floods of 1998 and 2001. It has been registered that the population of these districts evaluate the work of health care authorities and institutions during extraordinary situations positively and require to improve the information providing system, the first aid training of the population, the working level of the district medical staff as well as to be completely provided with medicine.

Key words: extraordinary ecological situation, catastrophe medicine, organization.